

HUNSFOSPOSTEN

Sortersalen før århundreskiftet

Karoline Magnussen og Sofie Askedal forteller

Nå som en ny etappe av utbygging og modernisering av sortersalen er påbegynt kan det kanskje være av interesse å høre litt om arbeidet og arbeidsforholdene på sortersalen før og omkring århundreskiftet. Hunsfosposten har henvendt seg til et par av fabrikkens eldste kvinnelige medarbeidere og fått dem til å fortelle litt av hva de husker fra sine unge dager på Hunsfos.

Karoline Magnussen er den første vi oppsøker — selvfølgelig. Det er sikkert bare de yngste på fabrikkens som ikke kjenner henne. I over 46 år hadde hun sitt arbeide på «salen». Arbeidet der var nok ikke bare en dyd av nødvendighet for henne. Ellers hadde hun vel ikke holdt ut så lenge. Hun liker slett ikke tanken på å skulle «komme i bladet», men skjønner det er ingen vei utenom.

— Når var det De begynte på sortersalen?

— Det var like etter brannen på Hunsfos i 1895.

— Hvor lå sortersalen da?

— Den var like i nærheten av maskinen, på samme gulv og uten skillevegg imellom.

— Hvor mange var det som arbeidet på salen den gang?

— Vi var bare 10—12 stykker i alt, øvde og uøvde, men flere ble det jo etter hvert som arbeidet økte. Selv var jeg ung og uøvd og fikk til å begynne med ikke delta noe større i selve sorteringsarbeidet. Det ble mest å utføre alskens rek-

Karoline Magnussen.

arbeid, rengjøring og slikt. Men jeg fikk en god læremester i Mia (Sofie) Johannesen, som senere ble gift med A. T. Askedal. Det var hun som lærte meg opp.

— Husker De noen andre fra den tiden?

— Mia hadde en søster som het Anna. Hun ble gift med Hans Gunnerud. De bor nå på Vestfossen. Så var der en kusine av meg som er flyttet til Oslo. Hun heter Elise Birkeland.

— De nevnte rengjøring — måtte dere gjøre rent selv?

— Ja, men det ble det nok så som så med mange ganger. Utskuddet måtte vi også bære bort selv. Det måtte bæres gjennom hele maskinsalen til kollergangen. Da sortersalen ble flyttet opp i 2. etasje, slapp vi det.

— Hvem var oversorterserske da De begynte?

— Det var fru Johanna Carlén, og O. Wennerberg var salmester. De var begge svært greie, men veldig nøye. Oversortersersken delte ut papiret og kontrollerte alt arbeid som ble utført av oss uøvde. De som hadde arbeidet i lengre tid, slapp å bli kontrollert så nøye. Sorteringen ble utført veldig omhyggelig. Hvert ark ble snudd og kontrollert.

— Hvordan var betalingen?

— Det var 70 øre dagen og 12 timers dag, fra kl. 6 om morgenen.

— Ikke akkord altså?

— Nei, ikke i læretiden, men senere fikk en akkord, og da kom fortjenesten opp i ca. 1 krone dagen. Et annet arbeide jeg drev på med en tid, var å sy strie om tapet-rullene. Foruten avis- og trykkpapir ble det kjørt en god del tapet-papir, og dette ble pakket i 60/70 cm brede ruller. Hver rull veide ca. 40 kg, og for å beskytte kantene ble det sydd strie om begge endene på rullen. Deretter fikk den noen omganger med omslag utenpå.

— Haddé De aldri vondt i ryggen da De arbeidet på salen?

— Jo, det hadde jeg mest bestandig. Det var nok for fristende å ta for tunge løft. Benene gikk det også utover. Det røynt på å stå i så mange timer. Hjemme hadde jeg også nok å gjøre med å hjelpe til i huset. Mor var enke med 6 barn.

Karoline Magnussen forteller til slutt at hun likte seg veldig godt

på salen. Selv om det var slitsomt, kunne hun ikke tenke seg å gå over i noe annet arbeid.

I 1939 fikk hun Norges Vels Medalje, og den 12/5 1945 gikk hun av på pensjon. I 1946 ble hun hedret med H. M. Kongens fortjenstmedalje. Nå er hun hjemme og steller huset for sin halvbror, Hans Johannesen, som også er Hunsfos-pensjonist.

Fru *Sofie Askedal*, hvis far var formann på hollendersalen, begynte på sortersalen allerede i 10–11 års alderen, omkring 1890. Mens hun gikk på skole arbeidet hun ikke hver dag. Hun gikk på skolen annen hver dag, og arbeidet de andre dagene.

— Hvilket inntrykk sitter De igjen med fra den gamle sortersalen? spør vi henne.

— Der var dårlige arbeidsforhold. Uryddig og skittent var der.

— Hva slags arbeid hadde De til å begynne med?

— Det var mest hjelpearbeid. Det første papiret jeg fikk å arbeide med var makulatur. Dessuten var jeg med å vri tuber.

— Hva besto det arbeidet i?

— Det var å lage hylser. Hylsene ble laget på fabrikken. Vi hadde en trestokk som vi rullet lag på lag med papir rundt og hadde lim imellom, og for at tubene skulle bli faste, satt vi og banket dem over knærne. Vi fikk 70 øre for 100 tuber.

— Var det bare på sortersalen det ble brukt kvinnelig arbeidshjelp?

— Nei, ved skjæremaskinen var der 3 piker og tok imot arkene, og på flisesalen var der en god del kvinner.

— Hva var flisesalen og hva slags arbeide hadde de der?

— Flisesalen hørte til renseriet. Flisen ble der ført på en bred filtrem fra huggekniven til kokekjelene. På begge sider av filtremen satt det da kvinner og sorterte ut kvisten. På flisesalen var det mest utenbygds kvinner som arbeidet, mens de på sortersalen var vesentlig innenbygds hvorav en god del fra Kvarstein.

— Kan De nevne noen De arbeidet sammen med?

— For uten Karoline Magnusen og min søster var det Anna Børjesen som bor på Vareheia, og Kaia Mortensen på Vikeland og

Det stunder til aften

Luk. 24. 29.

Det stunder til aften, og dagen heller, sa de to Emausvandrere til Jesus, og så ba de ham bli hos dem.

Det stunder til aften. — Hvis noen med sannhet kan si de ordene, så er det oss som lever nå, i atomalderens tidsalder.

Denne verdens aften nærmer seg raskt. I dag skinner nådens sol, og evangeliets lys over land og folk, men det stunder til aften, skyggene blir lange, og snart skal Jesus komme igjen for å hente den frelste skare hjem til seg. Stakkars verden da, når lyset er borte «Når syndere ei mer toes hvite som sne, og verden av Gud er forlatt».

Og det som er like så alvorlig er at det stunder til aften for deg som leser dette. Før eller siden er også din aften kommet. Sangeren sier: Døden kommer snart til hytten, snart til kongens borg. — Da er det aften. — Og nå er spørsmålet: Har du gjort som de to vandrerne, og bedt Jesus å bli hos deg da? Eller skal du møte denne aften alene? Dine mange anledninger er snart forbi. «Dagen heller» også for deg, livsdagen med alle dens gleder — kanskje var det syndens forbigående gleder, nå er også det slutt. Ja, det slutter en dag også i ditt liv. Det stunder til aften.

A. J.

Vi møter aldri andre fornuftige mennesker enn dem som er av samme mening som vi selv.

La Rochefoucauld.

dessuten Georgine Aabel. Alle disse lever ennå.

Fru Askedal arbeidet i alt 18 år på fabrikken. Da hun sluttet, tok hun huspost hos kassereren, Østerhagen. Hun er fremdeles rask og rørig og har i sommer bodd på den nye hytten som hennes mann har bygd ved Grundetjern.

e. t.

Fransk visitt

I siste uke av juli gikk det en sydlansk utseende ung herre rundt i fabrikken og så på fabrikkasjonen.

De brune øynene og den lille barten for øvrig viste nokså tydelig at han var franskmann.

Han het Gerard Taquet, og kom fra en liten by ca. 80 km vest for Paris, hvor han arbeidet i et trykkeri. Nå var han på sykkelturn, og ville gjerne benytte anledningen til å lære litt om hvordan man lager papir. Dessuten var han interessert i å se laboratoriets kontroll av de forskjellige papirkvaliteter. Han brukte laboratoriet som utgangspunkt for sine rundturer i fabrikken, og her fikk han også forklaring og veiledning i den utstrekning det var mulig. Han kunne ikke et ord av noen andre språk enn fransk, så samtalen med laborantene gikk nokså tregt i begynnelsen. Men med leksikon, blyant og papir, og god vilje kommer man langt. Om sitt eget arbeid fortalte han blant annet at han bare arbeidet med boktrykk-presser, ikke offset eller andre metoder. Det var et ganske stort trykkeri, som beskjeftiget hele 400 mann, og de trykket alle slags bøker, romaner, skolebøker, almanakker osv. Vi spurte ham hvilke vanskeligheter de kunne ha med papiret, og han svarte det samme som de fleste av våre kunder ville si: Styrken er som regel god nok, men når det er ujevn tykkelse, gramvektvariasjoner, støvning, dårlig sortering, rynker osv., da er det ikke morsomt å være boktrykker.

Papiret kjøpte de delvis fra Holland, men det meste var av fransk produksjon.

Vi sendte for sikkerhets skyld med ham noen papirprøver av våre beste kvaliteter da han dro, så kanskje kommer der en dag en ordre fra Mesnil sur l'Estree, som hans hjemby het.

Da vi spurte om hans inntrykk av Norge, var han så overstrømmende begeistret at man kunne bli rent flau. Alt var like fint: naturen, menneskene, sosiale trygder og tiltak, boligene, levestandarden osv. osv.

Det var vel kanskje en del høflighet med i spillet, men av det lille han fortalte fra Frankrike fikk vi

HUNSFOSPOSTEN

utgitt av:

Hunfos Fabrikker
Hunfos Arbeiderforening
Hunfos Bedriftsidrettslag

Redaktør:

Edv. Tobiassen

Trykt hos

Edgar Hogfeldt A.s, Kristiansand S.
på Hunfos' Satinert trefritt trykk 110 gr.

Vi gratulerer med
80 ÅRS DAGEN

Pensjonist A. Sakariassen
30. august

Anton Sakariassen har vært pensjonist siden 13/7 1946. Han sluttet da etter 37 års virke på Hunfos.

I 1952 hadde Hunsfosposten et intervju med Sakariassen, og han fortalte mangt og meget fra sin lange arbeidsdag på fabrikken. Til å begynne med var han med på utbyggingen av sortersalen. Siden var han en tid i fyrhuset, og i lang tid arbeidet han som vaktmann. I hele 30 år var han dessuten damvokter. I 1947 fikk han Norges Vels medalje.

Sakariassen er en særpregt personlighet, som det alltid har vært hyggelig å slå av en prat med. Han har vært savnet på Hunfos siden han sluttet. Ikke lenge etter han gikk av med pensjon flyttet han til Høvåg.

Vi ønsker ham alt godt i årene som kommer.

Bedriftskoret

Da trykkingen av Hunsfosposten denne gang er blitt en del forsinket, får vi anledning til å ta med et lite referat av bedriftskorets første øvelse i høst. Noen øvelse i vanlig forstand ble det dog ikke, men nærmest et hyggelig samvær med samtale om planene for vinteren.

Vi gratulerer med
70 ÅRS DAGEN

Verksmester L. G. Larsson
28. august

Fhv. verksmester L. G. Larsson er født i Karlstad, hvor hans far hadde vognmannsforretning. I forholdsvis ung alder kom Larsson til Norge, og begynte på Thunes Mek. Verksted i Oslo. Etter å ha arbeidet i Norge en tid, dro han tilbake til Karlstad, til Wennbergs Mek. Værkstad, men kom i 1916 tilbake til Thune og ble derfra sendt til Hunfos for å være med på monteringen av de nye kokekjelene. Den 29/11 1916 ble han fast ansatt ved verkstedet her.

Larsson er en dyktig fagmann og en utmerket arbeidsleder. Han ble verksmester i slutten av 20-årene. — Denne stillingen hadde han til han gikk av på pensjon den 30/8 1952. Samme år fikk han Norges Vels medalje.

Han nyter nå sitt otium i Grimstad, hvor han har kjøpt hus. Vi ønsker ham alt vel i fremtiden.

Fremmøtet var upåklagelig. Litt sang ble det selvfølgelig som det seg hør og bør ved en kor-sammenkomst. Det som koret sang tydet på at sangerne ikke har glemt sine gamle kunster, skjønt dirigenten, Ottar Ramfjord, mente at sommeren ikke hadde hatt de beste virkninger på samsangen, og at det ikke kunne bli tale om noen konsert på denne siden av jul. Vi vil dog foreslå at koret lar seg høre på fabrikken snarest mulig. Litt sang i arbeidstiden skader ikke, tvert imot.

Koret er vel stabilisert nå, men det er om mulig plass for noen flere medlemmer. De som måtte ha lyst til å være med, bør henvende seg til formannen i koret, Gustav

Sluttet

Papirmester Baard Joreid sluttet den 15. august d. å. for å overta papirmesterstillingen ved Vestfos Cellulosefabrik A.s, Vestfossen.

Hjalmar Svendsen, verkstedet, er gått av med pensjon fra 1. juni d. å. Svendsen har vært ansatt på Hunfos siden 6/6 1921.

Vi takker for samarbeidet.

Nyansettelser

Ingeniør Martin Petersen, Hunfos, er ansatt som papirmester fra 15. august.

Ingeniør Georg Pettersen, laboratoriet, er ansatt som assistentingeniør i papirfabrikken, og som ny assistentingeniør ved laboratoriet er ansatt Anders Døvik, Follum.

Har du et gammelt bilde fra fabrikken?

Hunfosposten vil være takknemlig for å få utlånt bilder av eldre dato fra fabrikken. De som er i besittelse av gamle bilder av fabrikk eller personer, bes vennligst henvende seg til redaktøren.

inntrykk av at i allfall hans arbeid var strevsomt, og lavt betalt.

Den 3. august kom det en ren invasjon av franskmenn for å se fabrikken. Det var den franske sommerskolen i Kristiansand, med en norsk lektor og to franske profesorer i spissen for ca. 30 studenter. De var uhyre interessert i alt som foregikk her, kanskje særlig i de sosiale forhold, arbeidstid, lønninger, boligforhold osv.

Vi håper og tror at også de tar med seg et godt inntrykk fra Hunfos tilbake til Frankrike.

I. V.

HVOR VAR DU I FERIEEN?

Det var et spørsmål vi stilte en del Hunsfosfolk under en rask rundtur vi gjorde i fabrikkens forleden dag. Svarene vi fikk tyder på at mange på Hunsfos er glad i å reise. På forhånd hadde vi fått vite at *Gerd Berntsen* hadde hatt alle tiders Italia-tur i sommer. Vi satte derfor kursen først mot sortersalen for å høre litt om turen hennes.

— Hvordan fant du på å dra så langt avsted?

— Jeg leste i avisen om en selskapsreise som blant annet Fædrelandsvennen skulle arrangere, og så meldte jeg meg på.

— Var du alene herfra?

— Ja, men jeg traff mange hyggelige mennesker på turen som jeg var sammen med.

— Fortell litt om turen da.

— Vi tok båten til Hirtshals, og så bar det med tog — «Nordpilen» — ned gjennom Danmark og Tyskland til Hamburg. Der gikk vi over på et nattog, og kom

I et gammelt arkiv kom jeg over en artikkel om en keiser i Korea som skulle oppbygge sitt palass med papp-masjé. I denne anledning beskjeftegit han 1000 koreanere til å tygge opp papiret. Arbeid til å bli tørst av, kan jeg tenke meg.

Tyggning er, selvfølgelig naturmetoden til å lage papir, se f. eks. på hvepsene. Maoriene sies også å ha laget papir ved å tygge blader og andre ting, som de etterpå la ut over en glatt flate for å tørke. Man antar at aztekerne også har gjort noe lignende, idet de har laget et slags papir av maqui. Skjønt kineserne vanligvis får æren for å være de første papirfabrikanter, synes det som om dette var noe de hadde tenkt på mange steder i verden. Det primitive menneske må ha merket virkningen av trær som falt i lavakulper fra vulkaner. Også ren cellulose kan bli samlet fra de varme kilder i New Zealand. I forhistorisk tid ble folk, som ofte besøkte disse områder, mer eller mindre kjent med papirfabrikasjon gjennom naturmetoder, eller de fikk i det minste en forestilling om det.

Fra «*The Paper Maker*».

Arstad. De vil sikkert få glede av å være med. Stemningen er alltid god på øvelsene, og en gang imellom blir det holdt hyggelige små fester.

Vi ønsker koret lykke til med den kommende sesong.

til München neste morgen. Etter en stopp der, fortsatte vi med tog nedover Tyskland, Østerrike, gjennom Brennerpasset og kom til byen Rovereto i Nord-Italia, hvor vi skiftet over til buss for å reise til Riva. Det er en koselig liten by ved Gardasjøen. Reisen tok 2 døgn. I Riva var vi det meste av tiden.

— Hva fordrev dere tiden med der?

— Vi tok livet med ro, vandret rundt i parker og butikker og badet i Gardasjøen. Bade kunne vi forresten ikke i Riva. For å komme i vannet måtte vi dra til en by i nærheten. Om kvelden gikk vi på en danserestaurant, hvor det var et festlig orkester.

— Hvilke andre steder besøkte dere i Italia?

— Vi var i Venedig, hvor vi besøkte det berømte Doge-palasset og reiste i gondol på den ikke mindre berømte Canale Grande. Dessuten hadde vi en busstur opp til Alpe-fjellene Dolomittene. Med en tau-bane kom vi 2 200 meter opp i fjellene. Naturen der var veldig imponerende.

— Hva synes du om maten i Italia?

— Den var nokså fremmedartet, men god. Dyr var den, men vinen var billig.

— Har du lyst til å ta turen om igjen til Italia?

— Ja, jeg skulle gjerne det.

Mens vi er på sortersalen benytter vi anledningen til å spørre noen flere om ferien deres. *Margot Kjeåsen* og *Anny Ravnevand* har begge vært i København i sommer. Margot Kjeåsen var borte en uke, reiste med tog i Danmark og bodde på hoteller. Anny Ravnevand hadde følge med Randi Svendsen. De hadde en 14 dagers tur, hadde sykler med og lå delvis i telt. Turen hadde vært en opplevelse for dem alle, og selvfølgelig hadde de besøkt Tivoli og dyreparken i København.

Den neste vi tar fatt i er *Egil Grundetjern*. Han har vært på biltur i Sør-Norge.

Fra sortersalen går vi ned i P.M. og treffer først *Asle Heiseldal*.

— Hvor har du vært i ferien?

— Jeg var i Ålefjær i 14 dager, men hadde forresten en tur til Mandal også.

Den neste vi treffer er *Gunvald Lian*. Det samme spørsmål.

— Skafså i Telemark, er svaret.

— Hvor lenge?

— En uke.

— Fisket du?

— Ja, men det var dårlig med fisk.

— Resten av ferien?

— Hjemme og reiste på småturer.

Så tar vi en tur på tomte og treffer *Arthur Svendsen*.

— Hatt ferie?

— Ja.

— Hvor?

— På biltur over Hardangervidda sammen med Ivar Andersen.

Leif Wennerberg stopper vi også opp. Han har ikke hatt ferie. — Hvor skal du hen da? — På rypejakt i Åseral.

Så råker vi på *Goggen Pettersen*. Hvis noen enda ikke skulle vite det, kan vi fortelle at han var på bryllupsreise i England, og at han hadde en hyggelig tur skulle det nesten være unødvendig å nevne.

Lenger oppe på tomte er det en gjeng som lossrer clay. Vi plukker ut *Magnus Omdal*. Han skulle vært ute og reist, men turen gikk i vasken da han ikke fikk noen å reise sammen med.

Før vi avslutter runden tar vi en tur innom verkstedet. Den første vi slår ned på er *Victor Svendsen*. Samme spørsmål igjen. Svendsen hadde vært i Bergen for 3. gang og besøkt solen, og til alt overmål hadde han hatt fint vær. Det lød som et eventyr.

Erling Lund er det neste offeret. En uke i Gamle Hellesund for ham, og dessuten en tur til Lista.

Den siste vi tar for oss er maskinmester *Hauge*. At han hadde vært på biltur burde vi visst, men hva vi ikke kunne vite var at reisens mål hadde vært Trondheim.

Kom så og spør om ikke Hunsfos-folket er et reiselystent folkeferd!

e. t.

Sånn kan det gå

En av fabrikkens motorsyklister, som vi ikke skal nevne navnet på, var i sommer på tur til Telemark sammen med sin kone. Den dagen de kjørte hjem fikk de plask regn og lite siktbart vær. Da de nærmet seg Lillesand, var det blitt svært mørkt, og for å gjøre hjemturen så kort som mulig tok de snarveien fra Heldal til Møglestu. Denne veien krysser som kjent travbanen der borte. Da de hadde kjørt et stykke, sier plutselig konen til mannen: «Jamen, her kjørte vi jo just for en liten stund siden.» Så viste det seg, da de fikk se nøyere etter, at de var kommet inn på travbanen og hadde kjørt rundt denne. Historien er sann, men om de hadde tatt én eller flere runder på banen, forteller den ikke noe om.

Læreren: — Nå, Jens, kan du fortelle meg hva det er for et flittig insekt som sørger for at din mor kan gå med fine silkestrømper?

Jens: — Javel, herr lærer, det er min far.

Fotball

Hunfos—Wallboard 2—1.

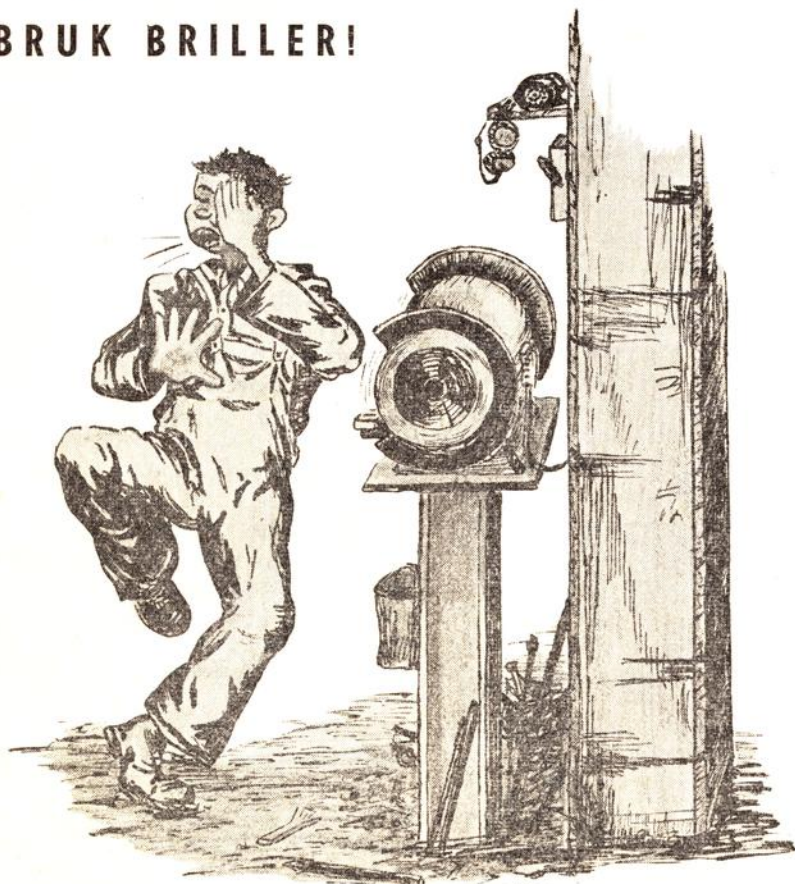
Det er alltid stor spenning når 2 lag fra samme sted møtes, for alle guttene kjenner hverandre og vet således også hva de kan.

Spillet ble hardt og vekslet med gode målsjanser for begge lag. Wallboard tok ledelse ved y. v. Klepp med et praktskudd. Arstad sørget for balanse i regnskapet 1—1. Seiersmålet kom ved Schevik med et velplasert skudd uten sjanse for målmannen. *Ref.*

Dessverre har vi måttet trekke II lag fra serien på grunn av manglende interesse. På siste kamp møtte 8 stk. av 13 som hadde lovet å komme.

Pass på øynene når du bruker smergelskiven!

BRUK BRILLER!

Hunfos—Kommunen 3—2.

Oppgjøret mellom ovennevnte lag ble hard og spennende til siste minutt. Hunfos har spilt uavgjort tidligere mot Kommunen, men aldri vunnet.

Kampen var ikke gammel da Olsen ble felt ulovlig ved 10 m, og fikk frispark, som Halvorsen satte knallhart bak samtlige 11 spillere fra Kommunen. Dette ga stimulans, og i det 8. minutt var 2—0 et faktum ved Schevik, som nettet kontant. Nå kom det en periode da Kommunen hadde hele midtbane-spillet. Våre gutter glemte å holde sine plasser, og dette resulterte i mål ved y. v. og c. l. 2—2. Etter pause gled spillet igjen mer kontant, og Halvorsen, som igjen var trukket inn i center, skaffet Hunfos ledelsen 3—2. — Det var en kamp av de sjeldne, som vi sent glemmer. *Ref.*

— Unnschyll meg, sa en bedugget herre til en forbigående, — kan De schii meg hvor mange klokken er?

— Den er elleve, var svaret.

— Fordundre meg, sa den beduggede, — jeg tror dere er gær'ne alle schammen, jeg. Nå har jeg schtått her i flere timer og schpurt og det samme, men d'ække en av dere som schvarer likt!

SJAKK

Før vi går løs på åpninger av spillet og partiets gang, skal vi se litt på et par spesielle forflytninger av bøndene og kongen.

«EN PASSANT» SLAGET

Som nevnt sist forflyttes bøndene rett frem, men slår på skrå. Første gang vi flytter en bonde kan vi flytte den 2 felter frem, men siden bare 1 felt ad gangen.

La oss si at Hvit bonde på C2 (fig. 1) flyttes frem til C4 (fig. 2). På B4 står imidlertid Sort bonde. Nå kan den sorte bonde på B4 slå den hvite på C4 ved å flytte på skrå over til C3 (fig. 3). Dette kalles å slå «en passant».

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Altså «en passant» slaget kan vi definere slik: «Når vi flytter en bonde fra utgangsstillingen og 2 felter frem og den derved kommer ved siden av en fiendtlig bonde, kan motstanderen slå ut vår bonde ved å flytte på skrå som om bonden hadde flyttet kun ett felt frem.

Her må bemerkes at skal «en passant» slaget benyttes, må det skje i neste trekk, for flyttes en annen brikke i mellomtiden, tapes retten til å slå «en passant».

Husk på at bøndene kan slå på denne måte, for hvis du ser at det er en fordel, så har du en utvei til å vinne en bonde.

ROKADE

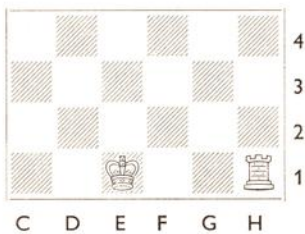
Som vi løslig har nevnt før, kan vi en gang i spillet flytte kongen mer enn ett felt, og det er ved rokade. Hensikten med å rokere er å gi kongen en sikrere plass, i det vi ved rokade plasserer den bak en mur av egne bønder eller offiserer og i kanten av brettet, slik at den er vanskeligere å angripe.

Vi skiller mellom kort og lang rokade. Ved kort rokade forstås at vi rokerer til den kant av brettet som er nærmest, og ved lang rokade da til den annen side.

På brettet ser det slik ut:

Kort rokade.

Fig. 4.

C D E F G H

Fig. 5.

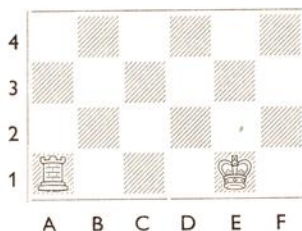
C D E F G H

På fig. 4 er vi klar til å rokere, i det kongen står på E1 og tårnet på H1 og ingen brikker i mellomliggende felter. Fig. 5 viser stillingen etter rokaden. Kongen har nå kommet på G1 og tårnet på F1.

På fig. 6 og fig. 7 ser vi stillingen før og etter lang rokade.

Lang rokade.

Fig. 6.

A B C D E F

Ved kort rokade hopper kongen over 1 felt, mens den ved lang rokade hopper over 2 felter.

En liten gjentakelse: Rokade foregår ved at kongen flyttes slik at den kommer ved siden av tårnet og tårnet flyttes

så over kongen og plasseres på nærmeste felt ved siden av kongen.

Imidlertid er der visse betingelser for at vi har lov til i det hele tatt å rokere. Hverken kongen eller tårnet må være rørt (altså flyttet) tidligere i spillet. Dessuten må der ikke stå andre brikker mellom kongen og tårnet, rokeringsveien må være klar. Og sist, men ikke minst: Kongen må ikke stå sjakk for vi rokerer, den må heller ikke gå over felter som er direkte truet av motpartens brikker, og kongen må ikke rokere slik at den er sjakk etter utført rokade.

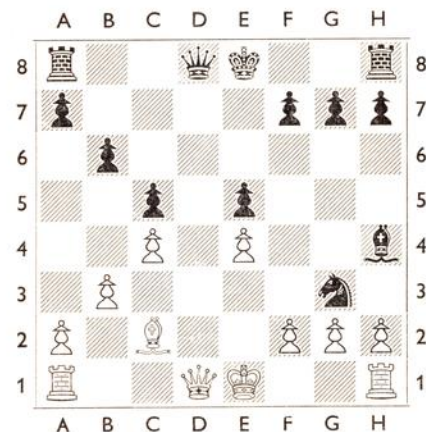
Altså: Når motspilleren har stillet oss sjakk, kan vi ikke unslippe sjakken ved å rokere.

I praktisk talt alle spill sikrer vi kongen ved rokade, og det er som oftest kort rokade som benyttes, men lang rokade er heller ikke uvanlig. Pass bare på at vi ikke rokerer slik at kongen blir mer utsatt enn den var, da er det bedre å la være, men heller sikre kongen på annen måte.

I neste måned blir det spilt en radiosjakklandskamp mellom Norge og Sovjet og det kan anbefales å følge med i denne matchen, da det er flinke karer som her skal spille mot hverandre. Vi kjenner ikke noe til den russiske spiller, men Haave, som spiller for Norge, er en av våre aller beste radiosjakkspillere, og det skulle jo garantere for en spennende fight. Det er sikkert en masse å lære for den som vil studere spillet og følge med i aviscommentarene.

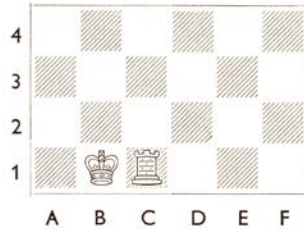
En liten nøtt til slutt: Kan hvit rokere langt eller kort i denne stilling?

Kan sort rokere langt eller kort?

A B C D E F G H

Fig. 7.

A B C D E F

Latter -
en livsforynger

Forts. fra f. nr.

Smilet har sin berettigelse overalt i menneskelivet, og passer inn i så å si alle situasjoner som har med liv å gjøre, ja, selv i døden kan vi finne smilet som uttrykk for de edleste og fineste følelser. Derfor kan smilet følge oss fra vuggen til graven. Det første smil hos barnet i vuggen er de unge foreldres stolteste øyeblikk, og mellom to elskende er smilet den høyeste form for meddelelse sjel og sjel imellom som finnes. Lær barnet ditt å le, og du gir det vaner med på livsveien som er av de største du kan gi det! Bjørnson har ofte skildret smilet og latteren. Husk de to versene i det lystige diktet: Mitt følge:

Mig følger én med en sjæl så stor,
for mig hun ofrede alt paa jord;
ja, hun som lo, når min båt ble krenget
og blev ei blek under uværshenget. —
Og lenger ute i diktet:

Se, deri er jeg av sneglearten
at huset bærer jeg med på farten.
Og den som tror det er tungvint bør
han skulle vite hvor godt det gjør
at krype ind under taket atter
hvor hun står lys mellem *barnelatter*.
Et strålende dikt, en høysang til smilet,
en lovprisning til latteren som kjærlig-
hetens sterkeste bindeledd sjelene mellom!

Og selv når døden kommer, har vi eksempler på at den også kan møtes med et smil. Jeg tenkte ikke da bare på *seierssmilet* som kan kruse en kristens lepper når han i dødsstunden skuer inn i den forgjettende herlighet. Det smil hører vi ofte om. Men jeg tenker også på den modige manns smil når døden grinte foran øynene. Husk Tormod Kolbrunarskald under slaget på Stiklestad. «Ta dette vekk! Jeg har ikke grautsott,» sa han til sårkona som ville gi ham en graut av løk og lukkende urter for å kjenne om det såret han hadde i siden med pilodden i, gikk til innvollene. Og da han rykte pilen ut og så de hvite slintrene på mothakene, sa han: «Kongen har fødd oss godt. Vi er feite om hjerterottene.» Så hellet han seg bakover og var død, sier sagaen. Det er om slike Vinje synger:

Sitt blod som vatnet burt dei øyde,
med *leik* i sitt hjartesår dei såg.
Ja, endå i den stund dei døyde
på tunga *vit* og *løgje* låg.

Gjennom alle tider har det vært tegn på mandighet å møte overlegent sin skjebne med et muntert ord og et smil. Ja, det var som om de med dette sitt vidd, sitt humor og sitt smil eide en kraft som

gjorde dem i stand til å reise seg der den sentimentale, sure og gnavne ville ha sunket sammen. «Nå vil ikke de danske piker like å kysse meg mer!» sa jomsvikingen Bue Digre i slaget ved Hjørungavåg da han fikk et hogg over munnen så han mistet mesteparten av underkjeven.

Jeg ser ofte i aviser at utlendingene som besøker oss, finner oss nordmenn så kjedelige og uinteressante fordi vi alltid er så alvorlige og ikke tåler en spøk uten at det blir rettssak og prosedyre av det. Dette antihumoristiske trekk, denne redselen for et smil, et følelsesutbrudd holder på å bli et nasjonalpreg. Det må vi bort fra! Først og fremst må ungdommen kunne smile. Vis verden hvor dine øyne er tusen ganger skjønnere under et smil enn ellers! Og jentene — vis guttene den skjønneste av alle roser, smilets rose, som blomstrer fram når dine lepper buer seg under et blidt smil!

Ha, du smiler! På din leppe hvilken rose, hvo der så dem, om en avgrunn enn seg åpnet våget livet for å nå dem.

sto det bakpå en datolapp på en avrinningskalender jeg en gang hadde i min ungdom.

Men dessverre har latteren også sin debetside, sin skyggeside. Ved siden av den sunne, gode, friske og oppkvikkende latter har vi også noe som heter flir, ondskapsfull flir, latter med hån i, latteren som gotter seg over andres ulykker, den rå og plumpe og skadefro latteren som skjemmer og skammerker den som bruker den. Det fortelles om Filip 2. av Spania at han lo bare to ganger i sitt liv, og den ene gangen var da han hørte om blodbryllupet i Paris der tusen uskyldige, bra og hederlige mennesker ble myrdet. Vi hører dessverre latter av samme slag i våre dager også, fra skolegutten som ler over kameratens uheldige svar, folks tankeløse latter over en vanfør eller en komisk til den djvelske latter eller flir over en venn som har uhellet med seg.

Latteren har også en sosial side som ikke er av det gode. Vi ler lett av andre stender, andre slags folk med andre meninger. Et bygdefolk finner alltid ett eller annet komisk hos folk i nabobygda, en hvit mann drar på smilen til en neger og denne griner til en hvit. Den gamle professor som er tilfeldig og umoderne kledd, drar på smilen til en snobbet løytnant, og denne flirer til professoren som subber nedefter gaten uten press i buksene. — Standsskille fremmer den skadefro, hånlig latteren, og den som har fått latteren over seg på en eller annen måte, skyr vi så ofte. Derfor kommer som regel både den komiske og den vanskapte til å leve i colibat.

Vil De ha noen hyggelige høstkvelder, så abonner på Gyldendals serie «12 MESTERROMANER» av kjente forfattere. Innb. i skinn. Kr. 16.50 pr. bind. 1 bind i mnd.

Telefon 6811

**VENNESLA
BOKHANDEL**

Vi fører de gamle kjente merkene i

ELEKTRISKE KOMFYRER

BEHA	kr. 540,00
BEHA m/ varmesk. »	660,00
REX	» 545,00
GREPA m/ 2 plater »	332,00
GREPA m/ 3 plater »	382,00
ELEKTRA m/ termostat og vameskuffe	» 710,00

EIVIND EIVINDSON

Telef. 6802

ELEKTRISK FORRETNING

Vennesla

HORNFELTS FRISØRSALONG

Elektrisk - kjemisk og kold permanent
Brudepynting - Skjønnhetspleie
Manicure - Fotpleie

Vennesla - ved siden av bilsentralen

Telefon 6892

Hunfosfolk!

Trenger De rør, rørdeler eller sanitærutstyr — vi tar materialer ut etter tegning og leverer varene på byggeplassen.

Alt i badeutstyr.

Ring 6738 eller stikk innom.

Anders Løyning

Folk har hatt en merkelig evne til tidlig å se det farlige våpen som latteren er, og derfor ble den fort tatt i bruk i rettsstellet som straffemiddel. Folk ble satt i gapestokken eller måtte ri baklengs gjennom gatene på et esel.

Men heldigvis er den tid forbi da latteren blir brukt slik. Vi har kvittet oss ved mye av det dårlige ved den. Men mer må til. For likesom det gode smil virker foredlende på oss, så virker fliren og filistersmilet nedsettende på hele vår karakter. Men brukt på rette måte er latteren, uttrykksmiddelet for det gode humor, en av de største gaver som er gitt menneskeheten. Den kan være et våpen, en lynende kårde vi kan spidde vår motstander på og holde ham sprellende fram i lyset, samtidig som den er en livsfornyer, et livseleksir som holder oss unge selv om årene blir mange. «En kvinne som har sans for humor, vil holde seg

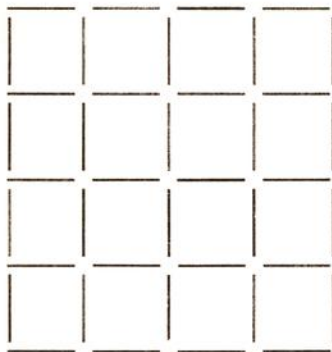
vakker så lenge hun lever,» sa en berømt fransk lege. Latteren er en gave vi bør være takknemlige for, rendyrke og bruke flittig. Ja, så stor er denne egenskap som er gitt til menneskene alene og ingen annen skapning, at en stor fransk filosof har sagt: «Den komiske sans, evnen til å smile, er det eneste som skiller mennesket fra dyret.»

På Rådhusplassen i København gikk det en mann og strødde ut noe hvitt pulver. En forbipasserende spurte hva slags pulver det var.

- Det er lovepulver, var svaret.
- Lovepulver???
- Ja, det er så godt mot løver.
- Men det er da ikke løver her?
- Nei, der kan De bare se!

1. Fig. består av 40 fyrstikker. Ved å ta bort 16 fyrstikker skal en danne en figur som viser 2 kvadrater.

2. En bil kjører fra A til B. Veien er 100 km lang. Halvparten av veien har stigning og andre halvparten er skrånende. Oppover kan bilen bare kjøre 25 km/t, nedover er fartsgrensen opphevet. Med hvilken hastighet må sjåføren kjøre på andre halvdel av veien, når han skal nå fra A til B på 2 timer?
3. En filatelist har et meget verdifullt engelsk frimerke. Han bytter det mot 5 andre forskj. frim. og får 5 kr. i mellomlegg. To av disse merkene har like stor verdi, og hver av dem er $\frac{1}{4}$ så verdifull som det fjerde. Disse to er de billigste av alle frimerkene. Det tredje er halvparten mer verd enn det fjerde og tre ganger så verdifullt som det femte frimerket. Hvilken verdi har det engelske frim. som er åtte ganger så verdifullt som det femte?
4. En syklist kjører fra Kristiansand til trekanten på Mosby, en strekning på 10 km. Gjennomsnittsfarten er 10 km/t. Samtidig med ham starter en flue som flyr med 20 km/t. Flua flyr til Mosby, snur og flyr tilbake til den ser syklisten. Slik flyr den frem og tilbake mellom syklisten og Mosby. Hvor langt har flua flydd når begge når Mosby samtidig? Løsning neste nummer.

Ikke så enkelt.

— Du har en liten byll i nakken, sa bedriftslegen. — Den er ikke farlig, men du må holde øye med den.

NYHET!

Har De sett den nye populære PUCH-ROLLER motor-sykkelen? — Vi har den på lager.

Hastighet og ytelser:

Maksimalhastighet: ca. 75 km/t.

Drivstoff-forbruk: 2,2 l. pr. 100 km.

Stigeveve i bakker: Med 1 person, ca. 35 prosent, med 2 personer: ca. 23 prosent.

OLAV A. SKISLAND

SLAKTERFORRETNING

Godt utvalg i KJØTT til konfirmasjonen

PÅLEGG og PØLSEVARER

Ring og vi bringer varene.

Telefon 6718

BILSENTRALEN

DROSJEVAKT — TURBUSS

Vakt hele døgnet. Telefon 6777

Alt i gummistøvler

for damer, herrer og barn

MOSEIDMOEN SAMVIRKELAG

Vi bringer

Telefon 6780

Gummistøvler - Manufaktur

Alt i kolonial

VENNESLA LANDHANDEL

Telefon 6740

Varene bringes

Til Konfirmasjonen!

Vi leverer ferdige, fikse kjoler samt alt i undertøy.

Godt utvalg. Fordelaktige priser.

Min forretning

er flyttet til Toralf Myklands Forretningsbygg ved Herredshuset.

De er velkommen i nye, vakre lokaler.

Central Herrefrisørsalong

Inneh. Odd Fredriksen

Telefon 6802